

www.hi.lt/gyvensena

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos pokyčiai

2016 ir 2020 metų gyvensenos tyrimų palyginamoji analizė

2021

HIGIENOS INSTITUTO
VISUOMENĖS SVEIKATOS TECHNOLOGIJŲ CENTRO
VISUOMENĖS SVEIKATOS TYRIMŲ SKYRIUS

MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS POKYČIAI

2016 ir 2020 metų gyvensenos tyrimų palyginamoji analizė

Parengė
Greta Makauskaitė,
Visuomenės sveikatos tyrimų skyriaus specialistė

Vilnius, 2021 m.

Parengė LĮ „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius
Tel. / faks. (8 5) 265 0629
kriventa@kriventa.lt
www.kriventa.lt

Kalbos redaktorė Angelė Pletkuvienė
Dizaineris Simonas Barščiauskas

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-462-179-6

© Higienos institutas, 2021
© LĮ „Kriventa“, 2021

Turinys

Padėka	5
Įvadas	6
Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimų metodika	7
Tyrimų rezultatų pateikimo būdas leidinyje	8
1. Demografiniai duomenys	9
2. Subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos vertinimas	10
2.1. Laimingumas	10
2.2. Sveikatos vertinimas	11
2.3. Laimingumo ir sveikatos vertinimo rezultatų apibendrinimas	11
3. Sveikatos elgsena	12
3.1. Fizinis aktyvumas	12
3.2. Prie ekranų praleistas laikas	13
3.3. Pusryčiavimo įpročiai	14
3.4. Daržovių vartojimas	15
3.5. Vaisių vartojimas	16
3.6. Burnos higiena	17
3.7. Sveikatos elgsenos rezultatų apibendrinimas	18
4. Rizikingas elgesys	19
4.1. Alkoholio vartojimas	19
4.1.1. Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d.	19
4.1.2. Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn.	20
4.2. Tabako gaminių ir elektroninių cigarečių vartojimas	21
4.2.1. Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d.	21
4.2.2. Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn.	22
4.2.3. Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d.	23
4.2.4. Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn.	24
4.3. Narkotinių medžiagų vartojimas	25
4.3.1. Kanapių vartojimas per gyvenimą	25
4.3.2. Kitų narkotikų nei kanapės vartojimas per gyvenimą	26
4.4. Saugumas kelyje	27
4.4.1. Atšvaitų nešiojimas	27
4.4.2. Saugos diržo segėjimas	28
4.5. Fizinės baudmės	29
4.6. Patyčios	30
4.6.1. Mokiniai, kurie patyrė patyčias	30
4.6.2. Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių	31
4.7. Rizikingo elgesio rezultatų apibendrinimas	32
5. Apibendrinimas	33
6. Literatūra	34

Padėka

Nuoširdžiai dėkoju visiems gyvenamosios stebėsenos tyrime dalyvavusiems ir sąžiningai anketas pildžiusiems mokiniams; savivaldybių, mokyklų administracijoms, mokytojams, kurie geranoriškai prisidėjo prie sklandesnio tyrimo vykdymo mokyklose. Dėkoju savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistams, kurie organizavo bei vykdė tyrimus mokyklose, atsakingai perdavė surinktus duomenis. Be Jūsų visų indėlio šis leidinys būtų neįmanomas.

Asmeniškai dėkoju Higienos instituto Visuomenės sveikatos technologijų centro Visuomenės sveikatos tyrimų skyriaus kolegėms už pagalbą rengiant šį leidinį.

Ivadas

Vaikystė yra kritinis augimo ir vystymosi laikotarpis, o vaiko patirtis, elgesys ir sveikatos problemos gali turėti ilgalaikį poveikį tiek jo fizinei, tiek psichikos sveikatai. Žinoma, kad tokie veiksniai, kaip gyvenamoji vieta, aplinkos būklė, santykiai su šeima ir draugais, gyvensena, daro didesnę įtaką sveikatai, nei su sveikata siejamas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, naudojimas sveikatos priežiūros paslaugomis [1]. Pasaulio sveikatos organizacija pabrėžia, kad sveika gyvensena, pavyzdžiui, pakankamas fizinis aktyvumas, sveika mityba, žalingų įpročių neturėjimas, gali padėti stiprinti sveikatą ir išvengti ligų ateityje.

Vykdant sveikatos apsaugos ministro įsakymą [2], nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti gyvenamosios tyrimus, taip pat vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenamosios tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika [3], 2016 m. buvo atliktas pirmasis mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios stebėsenos tyrimas, o po ketverių metų (2020 m.) – antrasis. Anketinėms apklausoms naudoti su Sveikatos apsaugos ministerija suderinti standartizuoti klausimynai [4, 5]. Tyrimus koordinavo Higienos institutas, apklausas vykdė savivaldybės aptarnaujantys visuomenės sveikatos biurai.

Sistemiškai ir periodiškai atliekamų mokinių gyvenamosios stebėsenos tyrimų rezultatai yra ypač svarbus informacijos šaltinis, padedantis:

- išsiaiškinti gyvenamosios situaciją šalies ir visų Lietuvos savivaldybių lygmeniu;
- sekti mokinių gyvenamosios pokyčius laikui bėgant;
- vertinti sveikatos elgsenos, rizikingo elgesio tendencijas ir numatyti kylančias visuomenės sveikatos problemas;
- numatyti sveikatos politikos prioritetus, planuoti tikslines priemones problemoms spręsti ir prevencijai vykdyti;
- vertinti pasiektą pažangą ir ją sieti su vykdomomis programomis savivaldybės ar Lietuvos mastu.

Higienos instituto specialistai yra parengę dvi mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios rodiklių suvestines ataskaitas, kuriose pateikiami 2016 m. ir 2020 m. atliktų mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios stebėsenos tyrimų rezultatai kiekvienoje savivaldybėje [6, 7]. Šio leidinio tikslas – palyginti 2016 m. ir 2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios stebėsenos tyrimų rodiklius, apžvelgti tiek teigiamus, tiek neigiamus pokyčius, kurie įvyko per ketverius metus, išryškinti netolygumus tarp atskirų savivaldybių.

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimų metodika

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimai atliekami vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvensenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika [2]. Visose Lietuvos savivaldybėse duomenų rinkimas (apklausos) mokyklose vykdomas kas ketverius metus kovo–gegužės mėnesiais (2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimas dėl nepalankios COVID-19 ligos epidemiologinės situacijos ir Lietuvos teritorijoje paskelbto visuotinio karantino buvo vykdomas kovo ir rugsėjo mėnesiais). Higienos institutas prieš kiekvienus gyvensenos tyrimus vykdo savivaldybės visuomenės sveikatos biurų specialistų, atsakingų už gyvensenos tyrimų koordinavimą aptarnaujamoje savivaldybėje, mokymus. Kiekvienoje savivaldybėje apklausą mokyklose atlieka visuomenės sveikatos biuro specialistai.

Mokyklose apklausiami atsitiktiniu būdu atrinkti 5-ų, 7-ų ir 9-ų (pirmųjų gimnazijos) klasių mokiniai. Mokiniai į tyrimą atrenkami laikantis reprezentatyvios imties dydžio sudarymo principo. Savivaldybėse, kuriose yra 250 arba mažiau vienos klasės mokinių, imties dydis neskaičiuojamas – apklausiami visi apklausos metu mokykloje buvę tos klasės mokiniai. Savivaldybėse, kuriose mokinių skaičius atitinkamose klasėse bendrai viršija 250, pagal nustatytas taisykles skaičiuojamas imties dydis. Kiekvienoje savivaldybėje, atliekant mokinių apklausą, skaičiuojamos trys atskiros imtys – penktokų, septintokų ir devintokų.

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimo 2016 m. ir 2020 m. klausimynus sudaro dvi dalys: 1) klausimai apie gyvenseną, kurie apima fizinį aktyvumą, mitybos ypatumus, prie ekranų praleidžiamą laiką, alkoholio ir tabako gaminių, elektroninių cigarečių, narkotikų vartojimą, patyčias, smurtą šeimoje, saugumą kelyje, asmens higieną, savo sveikatos ir laimingumo vertinimą; 2) bendrieji klausimai, kuriais gaunama informacijos apie pagrindinius demografinius (lytį, amžių, klasę, gyvenamąją vietą) ir socialinius veiksnius.

Apklausos mokyklose 2016 m. vyko mokiniams pildant popierines anketas, 2020 m. – popierines ir elektronines (dėl įvestų karantino ribojimų keliose savivaldybėse mokinių apklausa atlikta naudojant elektroninę klausimyno versiją).

Tyrimų rezultatų pateikimo būdas leidinyje

Šiame leidinyje vaizduojamas 21 gyvensenos rodiklio, patenkančio į aukščiau minėtu įsakymu patvirtintą vaikų gyvensenos stebėsenos rodiklių sąrašą [3], pokytis, nustatytas lyginant 2016 m. ir 2020 m. atliktų mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimų metu gautus rezultatus.

Rodikliai, kurių reikšmės pateikiamos leidinyje, suskirstyti į tris grupes:

- laimingumas, sveikatos vertinimas;
- sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, prie ekranų praleistas laikas, mitybos įpročiai ir burnos higiena);
- rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, saugumas kelyje, fizinės bausmės ir patyčios mokykloje).

Šiame leidinyje mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimų duomenys analizuoti atsižvelgiant į lytį, klasę, gyvenamąją vietą. 2020 m. tyrimo anketoje mokiniai savo gyvenamąją vietą galėjo pažymėti nurodydami, kad gyvena kaime arba mieste, 2016 m. nurodant gyvenamąją vietą buvo galima pasirinkti ir miestelį. Vizualiai pateikiami tyrimo rezultatai bendrai visose Lietuvos savivaldybėse, nurodomos rodiklio mažiausios ir didžiausios reikšmės atitinkamose savivaldybėse.

Leidinyje 2016 m. ir 2020 m. gyvensenos rodiklių pokytis Lietuvoje vizualiai pateiktas naudojant rodyklių sistemą:

Rodiklis padidėjo, stebima gerėjanti tendencija.

Rodiklis padidėjo, stebima blogėjanti tendencija.

Rodiklis sumažėjo, stebima gerėjanti tendencija.

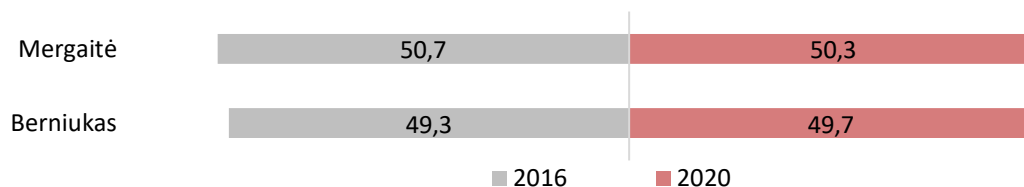
Rodiklis sumažėjo, stebima blogėjanti tendencija.

Statistiškai patikimo skirtumo ($p < 0,05$) kaip kriterijaus pateikimo prie rezultatų buvo atsisakyta dėl ypač didelės tyrimo galios. Net nežymūs leidinyje pateikiami rodiklių pokyčiai buvo statistiškai reikšmingi.

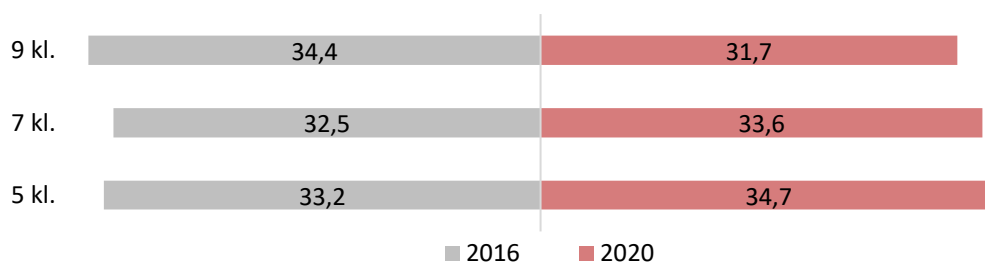
1. Demografiniai duomenys

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios tyrimo duomenų bazę 2016 m. sudarė 38 633, o 2020 m. – 35 562 užpildytos anketos. Skaičiuotas mokyklinio amžiaus vaikų procentinis pasiskirstymas pagal lytį, klasę ir gyvenamąją vietą.

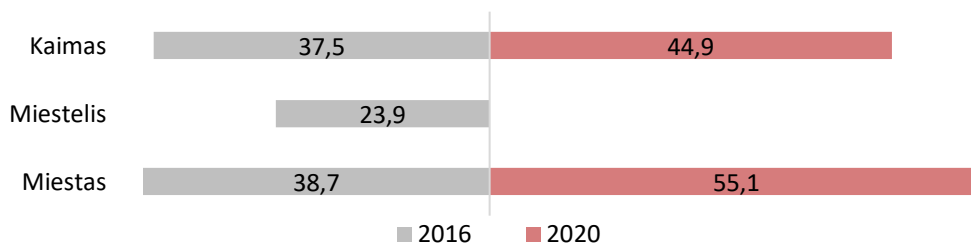
Mokyklinio amžiaus vaikų pasiskirstymas pagal lytį, proc.

Mokyklinio amžiaus vaikų pasiskirstymas pagal klasę, proc.

Mokyklinio amžiaus vaikų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą, proc.

2. Subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos vertinimas

2.1. LAIMINGUMAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie jaučiasi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių jautėsi pakankamai laimingi arba labai laimingi.

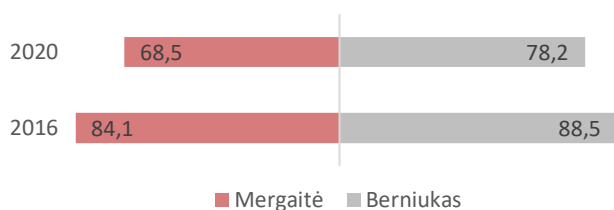
Laimingumas

2016 m. 86,2 proc. ↓ 2020 m. 73,2 proc.

2016 m.
94,1 proc. Neringa
81,7 proc. Palangos m.

2020 m.
85,0 proc. Kalvarija
66,7 proc. Kupiškio r.

Laimingumas pagal lytį

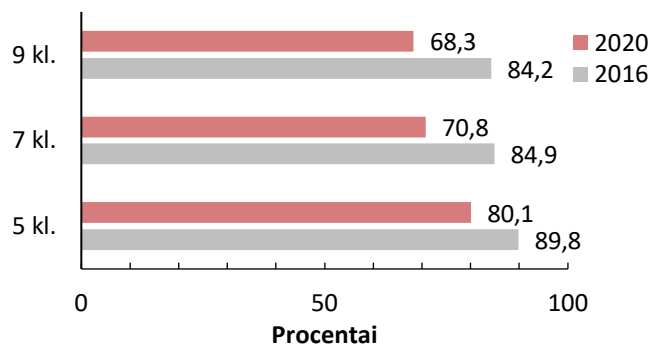
2016 m.
Mergaitės:
94,4 proc. Neringa
77,2 proc. Zarasų r.

2020 m.
Mergaitės:
80,6 proc. Kalvarija
60,5 proc. Anykščių r., Kupiškio r.

Berniukai:
94,4 proc. Skuodo r.
81,3 proc. Palangos m.

Berniukai:
88,4 proc. Kalvarija
61,1 proc. Neringa

Laimingumas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
100 proc. Neringa
75,2 proc. Palangos m.

2020 m.
9 klasė:
80,5 proc. Kalvarija
68,3 proc. Neringa

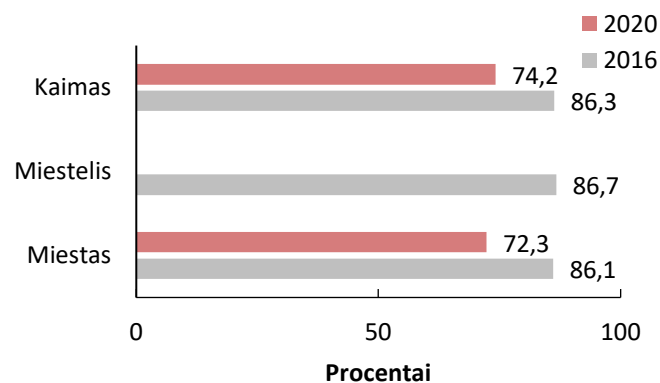
7 klasė:
92,3 proc. Neringa
78,8 proc. Palangos m.

7 klasė:
88,8 proc. Kazlų Rūda
61,4 proc. Vilniaus m.

5 klasė:
100 proc. Ignalinos r.
89,8 proc. Rietavas

5 klasė:
98,6 proc. Kalvarija
66,7 proc. Neringa

Laimingumas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
69,2 proc. Vilniaus r.

Miestelis:
93,1 proc. Tauragės r.
75,0 proc. Rietavas

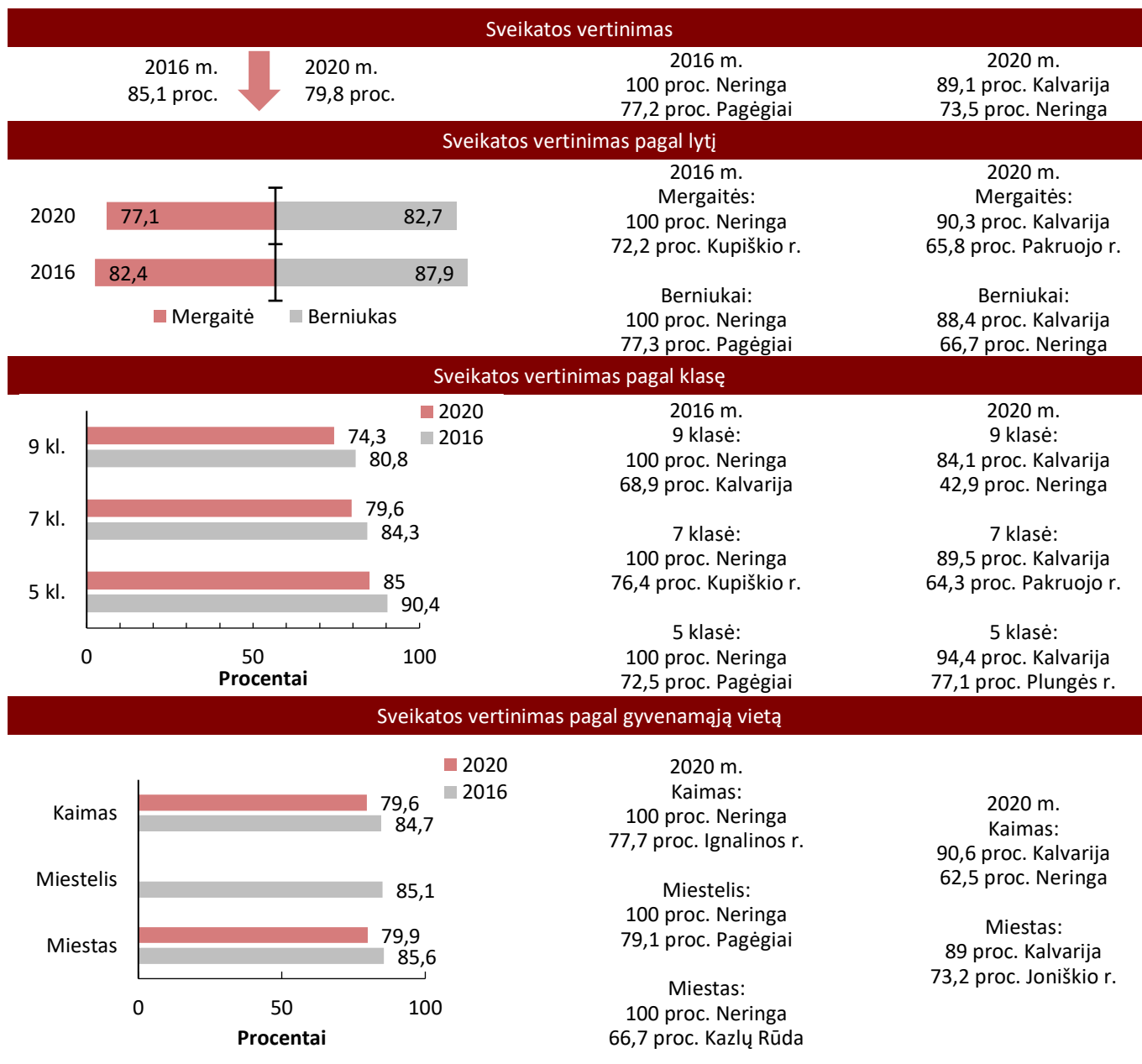
Miestas:
100 proc. Neringa
75,0 proc. Kazlų Rūda

2020 m.
Kaimas:
85,6 proc. Kalvarija
50,0 proc. Neringa

Miestas:
82,9 proc. Pagėgiai
63,7 proc. Kupiškio r.

2.2. SVEIKATOS VERTINIMAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip jie apibūdintų savo sveikatą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių savo sveikatą vertina kaip gerą arba labai gerą.

2.3. LAIMINGUMO IR SVEIKATOS VERTINIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Per ketverius metus subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos vertinimas tarp Lietuvos mokyklinio amžiaus vaikų pablogėjo, atitinkamai 13 proc. ir 5,3 proc. 2020 m. tik 7 iš 10 mokinių jautėsi laimingi arba labai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, 2016 m. tokių mokinių buvo beveik 9 iš 10.

Vertinant mokinių subjektyvų laimingumo ir savo sveikatos įsivertinimą pagal demografinius veiksnius (lytį, klasę), stebima tendencija, kad prastesnis vertinimas būdingesnis mergaitėms ir vyresnių klasių mokiniams. Pavyzdžiui, 2020 m. kiek daugiau nei 30 proc. mergaičių nesijautė laimingos galvamos apie savo dabartinį gyvenimą, tokių berniukų buvo apie 20 proc. Taip pat galima pastebėti, kad subjektyvus laimingumo ir savo sveikatos vertinimas priklauso nuo gyvenamosios vietos (miesto ir kaimo) skyrėsi neženkliai.

3. Sveikatos elgsena

3.1. FIZINIS AKTYVUMAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar dažnai jie ne pamokų metu, laisvalaikiu mankštinais ar sportuoja. Skaičiuota, kokia dalis mokinių kasdien 60 min. mankštinais ar sportuoja ne pamokų metu.

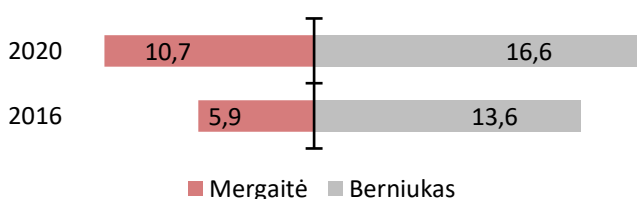
Fizinis aktyvumas

2016 m. 9,7 proc. 2020 m. 13,9 proc.

2016 m.
15,3 proc. Alytaus m.
2,9 proc. Neringa

2020 m.
19,6 proc. Šalčininkų r.
8,8 proc. Neringa

Fizinis aktyvumas pagal lytį

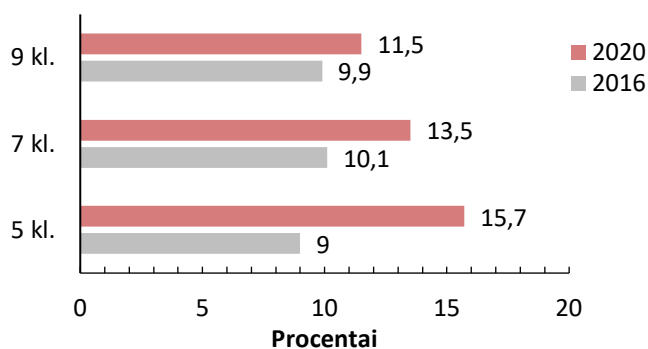
2016 m.
Mergaitės:
11,3 proc. Švenčionių r.
1,3 proc. Zarasų r.

2020 m.
Mergaitės:
19,7 proc. Kalvarija
4,9 proc. Anykščių r., Kupiškio r.

Berniukai:
19,5 proc. Alytaus m.
6,2 proc. Vilniaus r.

Berniukai:
25,2 proc. Kalvarija
10,6 proc. Akmenės r.

Fizinis aktyvumas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
16,1 proc. Lazdijų r.
2,9 proc. Zarasų r.

2020 m.
9 klasė:
20,0 proc. Birštonas
6,4 proc. Druskininkai

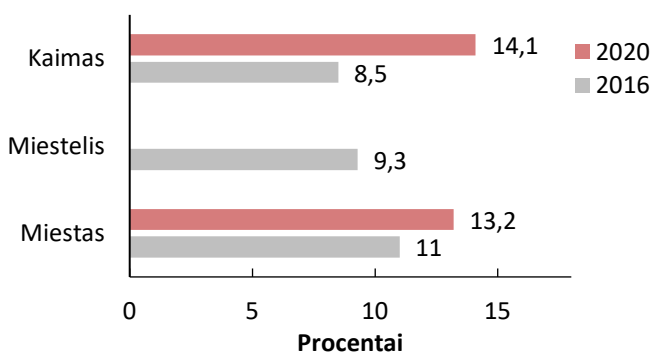
7 klasė:
16,9 proc. Alytaus m.
1,5 proc. Elektrėnai

7 klasė:
19,5 proc. Alytaus r.
0 proc. Neringa

5 klasė:
16,9 proc. Alytaus m.
2,3 proc. Birštonas

5 klasė:
26,6 proc. Kelmės r.
7,1 proc. Akmenės r.

Fizinis aktyvumas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
14,1 proc. Šiaulių m.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
26,4 proc. Švenčionių r.
8,5 proc. Šiaulių m., Varėnos r., Zarasų r.

Miestelis:
21,8 proc. Palangos m.
3,4 proc. Anykščių r.

Miestas:
44,4 proc. Alytaus r.
0 proc. Birštonas, Neringa, Pagėgiai, Rietavas

Miestas:
20,4 proc. Prienų r.
6,9 proc. Jurbarko r.

3.2. PRIE EKRAŅŲ PRALEISTAS LAIKAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kiek vidutiniškai laiko per dieną jie praleidžia prie ekranų – televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono ir pan. darbo dienomis ir savaitgaliais. Skaičiuota, kokia dalis mokinių nurodė kiekvieną dieną pasyviai praleidžia 4 val. ir daugiau.*

Prie ekranų praleistas laikas

2016 m.
19,4 proc.

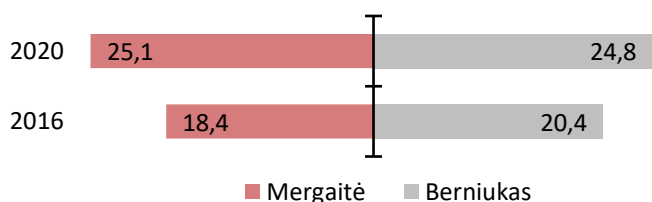

2020 m.
25,0 proc.

2016 m.
27,0 proc. Pagėgiai
12,1 proc. Elektrėnai

2020 m.
33,4 proc. Kupiškio r.
20,2 proc. Šilalės r.

Prie ekranų praleistas laikas pagal lytį

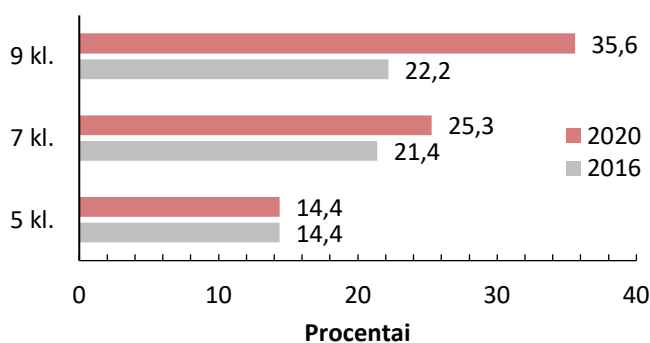
2016 m.
Mergaitės:
26,0 proc. Rietavas
11,8 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
38,9 proc. Kupiškio r.
12,5 proc. Neringa

Berniukai:
29,5 proc. Pagėgiai
10,1 proc. Elektrėnai

Berniukai:
44,4 proc. Neringa
16,6 proc. Alytaus r.

Prie ekranų praleistas laikas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
32,0 proc. Ignalinos r.
12,5 proc. Elektrėnai

2020 m.
9 klasė:
46,8 proc. Palangos m.
26,9 proc. Ignalinos r.

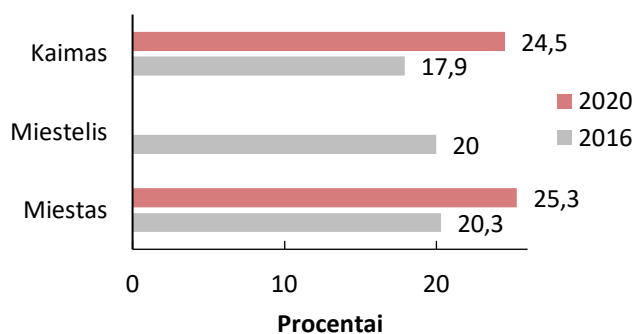
7 klasė:
31,3 proc. Skuodo r.
14,1 proc. Varėnos r.

7 klasė:
40,6 proc. Akmenės r.
11,6 proc. Pagėgiai

5 klasė:
26,0 proc. Rietavas
11,8 proc. Palangos m.

5 klasė:
19,3 proc. Širvintų r.
6,0 proc. Rietavas

Prie ekranų praleistas laikas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
32,5 proc. Palangos m.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
34,4 proc. Visagino m.
16,7 proc. Ignalinos r.

Miestelis:
33,3 proc. Rietavas
7,2 proc. Elektrėnai

Miestas:
35,4 proc. Kupiškio r.
13,2 proc. Varėnos r.

Miestas:
35,7 proc. Rietavas
10,1 proc. Pasvalio r.

* Skaičiuojant nebuvo įtraukti Raseinių r., Vilniaus m. ir Vilniaus r. savivaldybių duomenys dėl techninių klaidų duomenų bazėje.

3.3. PUSRYČIAVIMO ĮPROČIAI

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kiek vidutiniškai dienų per savaitę pusryčiauja darbo dienomis ir savaitgaliais. Skaičiuota, kokia dalis mokinių pusryčiauja visomis savaitės dienomis.

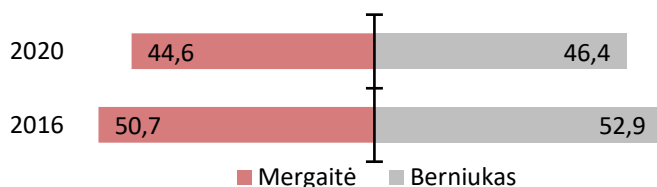
Pusryčiavimo įpročiai

2016 m. 51,7 proc. ↓ 2020 m. 45,5 proc.

2016 m.
62,3 proc. Anykščių r.
39,0 proc. Kazlų Rūda

2020 m.
56,6 proc. Druskininkai
32,4 proc. Neringa

Pusryčiavimo įpročiai pagal lytį

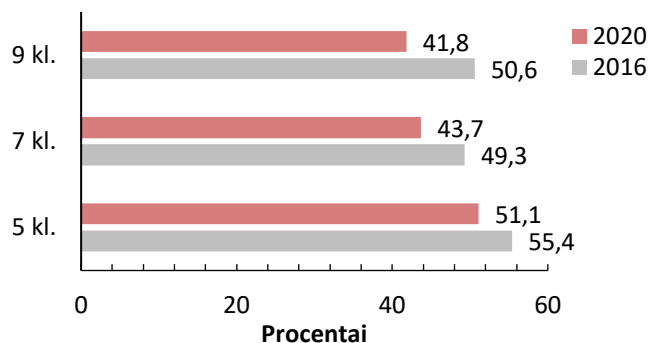
2016 m.
Mergaitės:
61,7 proc. Širvintų r.
38,4 proc. Rietavas

2020 m.
Mergaitės:
54,1 proc. Kauno m.
33,6 proc. Ignalinos r.

Berniukai:
66,0 proc. Anykščių r.
36,1 proc. Kazlų Rūda

Berniukai:
58,9 proc. Vilniaus m.
27,8 proc. Neringa

Pusryčiavimo įpročiai pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
60,6 proc. Anykščių r.
28,6 proc. Neringa

2020 m.
9 klasė:
55,6 proc. Utenos r.
14,3 proc. Neringa

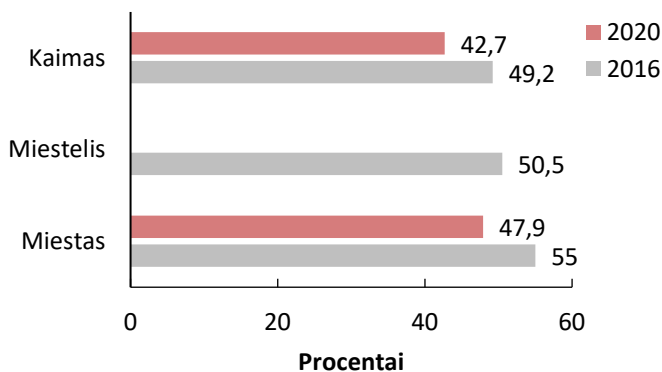
7 klasė:
64,9 proc. Širvintų r.
34,6 proc. Kazlų Rūda

7 klasė:
53,5 proc. Širvintų r.
29,8 proc. Joniškio r.

5 klasė:
69,7 proc. Ignalinos r.
29,2 proc. Rietavas

5 klasė:
63,4 proc. Vilniaus m.
33,3 proc. Neringa

Pusryčiavimo įpročiai pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
64,1 proc. Panevėžio r.
38,8 proc. Rietavas

2020 m.
Kaimas:
61,5 proc. Kauno m.
12,5 proc. Neringa

Miestelis:
69,0 proc. Anykščių r.
32,6 proc. Visagino m.

Miestas:
57,8 proc. Kauno r.
33,9 proc. Ignalinos r.

Miestas:
68,8 proc. Širvintų r.
23,1 proc. Pagėgiai

3.4. DARŽOVIŲ VARTOJIMAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja daržoves (neskaitant bulvių). Skaičiuota, kokia dalis mokinių daržovių valgo kasdien.

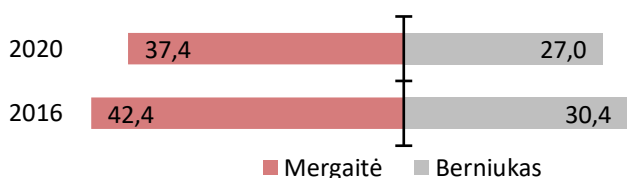
Daržovių vartojimas

2016 m. 36,5 proc. ↓ 2020 m. 32,3 proc.

2016 m.
44,3 proc. Visaginas
24,2 proc. Neringa

2020 m.
41,1 proc. Vilniaus m.
22,0 proc. Skuodo r.

Daržovių vartojimas pagal lytį

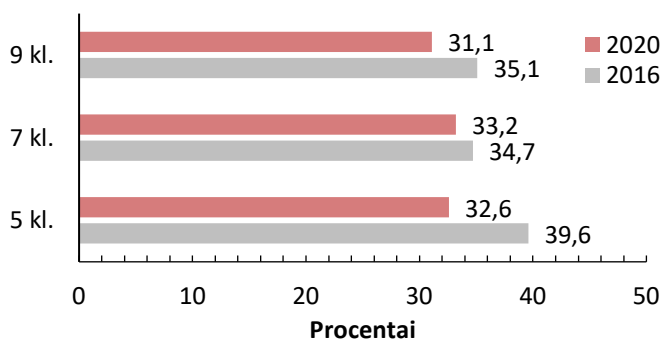
2016 m.
Mergaitės:
51,9 proc. Ignalinos r.
29,4 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
45,6 proc. Molėtų r.
21,2 proc. Skuodo r.

Berņiuķai:
43,9 proc. Visagino r.
15,2 proc. Birštonas

Berņiuķai:
37,0 proc. Vilniaus m.
18,4 proc. Birštonas

Daržovių vartojimas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
47,7 proc. Elektrėnai
19,5 proc. Birštonas

2020 m.
9 klasė:
41,9 proc. Vilniaus m.
18,7 proc. Jurbarko r.

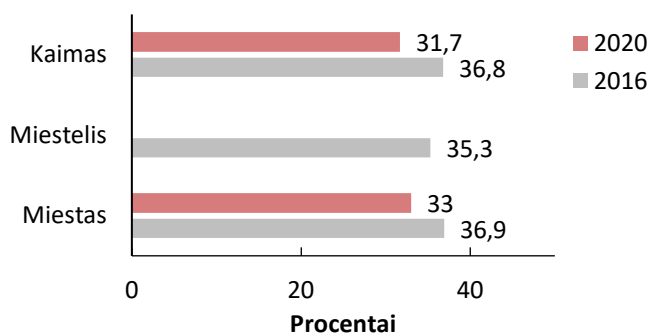
7 klasė:
47,2 proc. Kalvarija
15,4 proc. Neringa

7 klasė:
40,1 proc. Kauno m.
20,3 proc. Alytaus r.

5 klasė:
55,0 proc. Ignalinos r.
27,3 proc. Neringa

5 klasė:
46,1 proc. Visagino r.
18,2 proc. Birštonas

Daržovių vartojimas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
46,2 proc. Palangos m.
18,8 proc. Birštonas

2020 m.
Kaimas:
48,8 proc. Kauno m.
12,5 proc. Neringa

Miestelis:
56,5 proc. Visagino m.
22,7 proc. Neringa

Miestas:
42,3 proc. Neringa
20,9 proc. Skuodo r.

Miestas:
50,8 proc. Šalčininkų r.
21,4 proc. Panevėžio m.

3.5. VAISIŲ VARTOJIMAS

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai vartoja vaisius (neskaitant sulčių). Skaičiuota, kokia dalis mokinių vaisių valgo kasdien.

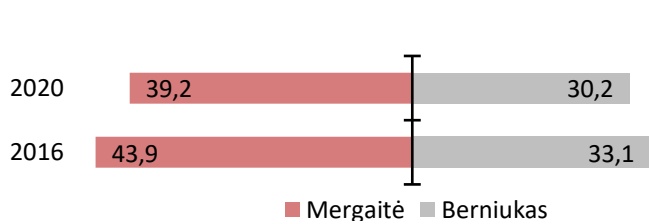
Vaisių vartojimas

2016 m. 38,6 proc. ↓ 2020 m. 34,7 proc.

2016 m.
48,8 proc. Kalvarija
30,7 proc. Pagėgiai

2020 m.
41,6 proc. Pagėgiai
26,8 proc. Alytaus r.

Vaisių vartojimas pagal lytį

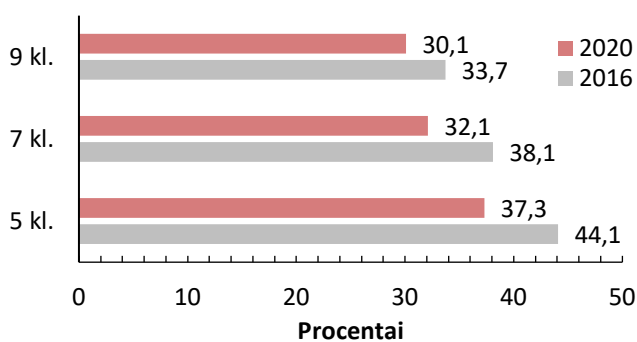
2016 m.
Mergaitės:
64,7 proc. Neringa
33,0 proc. Kėdainių r.

2020 m.
Mergaitės:
45,9 proc. Molėtų r.
31,8 proc. Kazlų Rūda

Berniukai:
45,4 proc. Trakų r.
22,9 proc. Biržų r.

Berniukai:
39,0 proc. Vilniaus m.
18,5 proc. Rietavas

Vaisių vartojimas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
85,7 proc. Neringa
24,1 proc. Raseinių r.

2020 m.
9 klasė:
42,0 proc. Šakių r.
16,7 proc. Kazlų Rūda

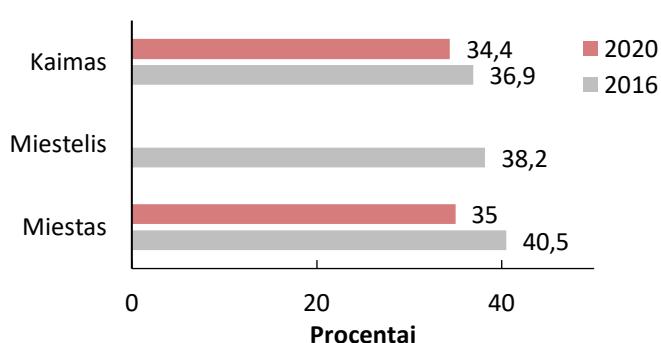
7 klasė:
57,5 proc. Varėnos r.
15,4 proc. Neringa

7 klasė:
43,4 proc. Panevėžio m.
19,4 proc. Ignalinos r.

5 klasė:
63,6 proc. Neringa
29,2 proc. Pagėgiai

5 klasė:
54,7 proc. Pagėgiai
25,5 proc. Rietavas

Vaisių vartojimas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
23,1 proc. Visagino m.

2020 m.
Kaimas:
50,0 proc. Birštonas
25,0 proc. Neringa

Miestelis:
55,1 proc. Kalvarija
24,4 proc. Alytaus m.

Miestas:
44,5 proc. Pasvalio r.
20,6 proc. Rietavas

Miestas:
70,0 proc. Neringa
14,3 proc. Pagėgiai

3.6. BURNOS HIGIENA

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai valosi dantis su šepetėliu ir pasta. Skaičiuota, kokia dalis mokinių valosi dantis 2 ir daugiau kartų per dieną.

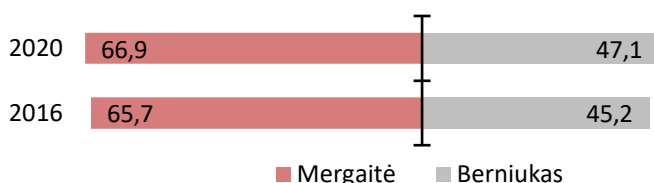
Burnos higiena

2016 m. 55,6 proc. 2020 m. 57,0 proc.

2016 m.
73,5 proc. Neringa
42,2 proc. Rietavas

2020 m.
63,1 proc. Tauragės r.
41,5 proc. Alytaus r.

Burnos higiena pagal lytį

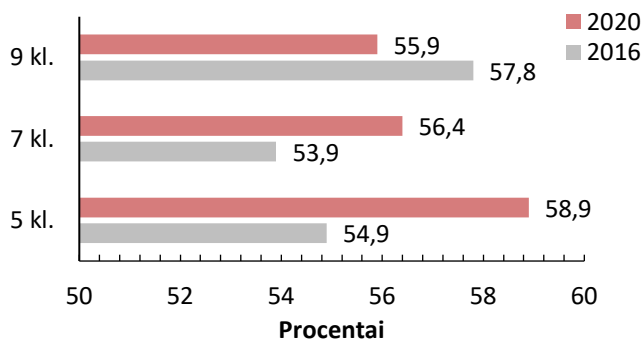
2016 m.
Mergaitės:
88,9 proc. Neringa
51,2 proc. Kalvarija

2020 m.
Mergaitės:
78,4 proc. Birštonas
53,0 proc. Ignalinos r.

Berņiukai:
56,3 proc. Neringa
30,9 proc. Rietavas

Berņiukai:
57,4 proc. Vilniaus m.
29,1 proc. Alytaus r.

Burnos higiena pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
85,7 proc. Neringa
30,0 proc. Kalvarija

2020 m.
9 klasė:
69,3 proc. Šilutės r.
39,8 proc. Alytaus r.

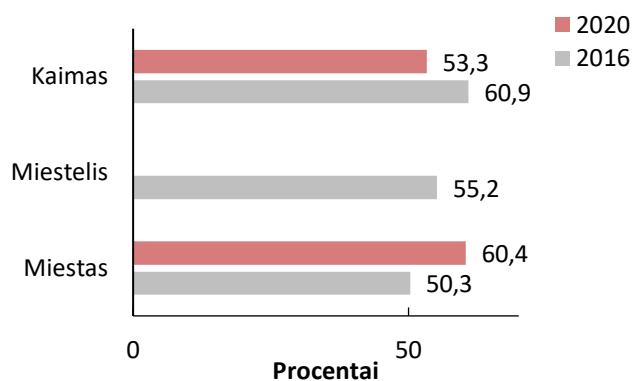
7 klasė:
84,6 proc. Neringa
35,8 proc. Ignalinos r.

7 klasė:
65,2 proc. Alytaus m.
38,4 proc. Ignalinos r.

5 klasė:
68,0 proc. Šilutės r.
32,8 proc. Rietavas

5 klasė:
67,5 proc. Varėnos r.
40,6 proc. Alytaus r.

Burnos higiena pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
61,8 proc. Panevėžio r.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
61,9 proc. Šilutės r.
37,5 proc. Neringa

Miestelis:
73,9 proc. Neringa
42,5 proc. Šalčininkų r.

Miestas:
72,7 proc. Varėnos r.
46,2 proc. Neringa

Miestas:
80,0 proc. Neringa
35,7 proc. Rietavas

3.7. SVEIKATOS ELGSENOS REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Mokinių fizinis aktyvumas (ne pamokų metu) per ketverius metus šiek tiek pagerėjo, tačiau išliko ganėtinai žemas. 2020 m. kasdien, ne pamokų metu, mankštinosi ar sportavo bent 60 min. per dieną kas septintas mokinys (14 proc.). Žemesnis fizinis aktyvumas būdingesnis mergaitėms nei berniukams, o atitinkami rodikliai savivaldybėse skyrėsi net kelis kartus.

Stebėta, kad mokiniai daugiau laiko praleidžia prie ekranų – televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono ir kitų prietaisų. Per stebimą laikotarpį beveik 6 proc. daugiau vaikų prie ekranų praleido 4 ir daugiau valandų per dieną. 2020 m. 9 klasės mokiniai 2,5 karto dažniau nei 5 klasės mokiniai (atitinkamai 35,6 proc. ir 14,4 proc.) nurodė, kad 4 ir daugiau valandų praleido prie ekranų.

Įvertinus mokinių mitybos įpročius galima teigti, kad tik kas antras Lietuvos mokinys pusryčiauja kiekvieną dieną ir per ketverius metus ši situacija nepagerėjo. Nustatyta, kad pusryčiauti kiekvieną savaitės dieną tiek 2016 m., tiek 2020 m. labiau vengė mergaitės, vyresnių klasių mokiniai ir kaimiškose vietovėse gyvenantys asmenys. Vertinant mokyklinio amžiaus vaikų daržovių ir vaisių vartojimą pastebėta, kad jis yra nepakankamas ir situacija Lietuvoje pablogėjo. Tik kas trečias mokinys daržoves (32,3 proc.) ir vaisius (34,7 proc.) vartojo kasdien. Stebėta, kad mergaitės daržoves ir vaisius vartojo dažniau negu berniukai. Taip pat daržovių, vaisių vartojimo įpročiams įtakos turėjo mokinių amžius – vyresni mokiniai vaisius vartojo kasdien rečiau nei jaunesni mokiniai.

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimų metu taip pat buvo aiškinamasi, kokie mokinių burnos higienos įpročiai. Nuo 2016 m. padėtis šiek tiek pagerėjo. 2020 m. 57 proc. mokinių dantis valėsi 2 ir daugiau kartų per dieną. Berniukai gerokai rečiau valėsi dantis 2 kartus per dieną, lyginant su mergaitėmis (atitinkamai 47,1 proc. ir 66,9 proc.). Nustatyti dideli rodiklių skirtumai tarp atitinkamų savivaldybių.

4. Rizikingas elgesys

4.1. ALKOHOLIO VARTOJIMAS

4.1.1. Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kokį nors alkoholinį gėrimą per paskutines 30 d. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo alkoholį per paskutines 30 d.

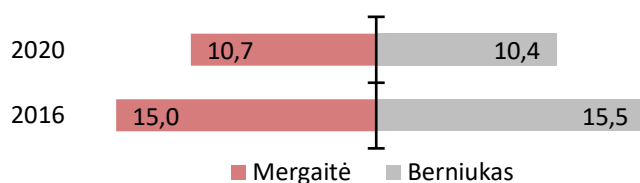
Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d.

2016 m. 15,3 proc. ↓ 2020 m. 10,6 proc.

2016 m.
26,0 proc. Rietavas
5,0 proc. Elektrėnai

2020 m.
17,5 proc. Alytaus r.
4,4 proc. Šilutės r.

Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d. pagal lytį

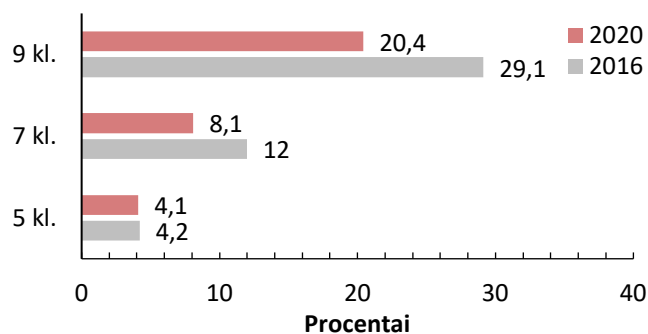
2016 m.
Mergaitės:
27,6 proc. Druskininkai
5,6 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
19,3 proc. Trakų r.
3,1 proc. Šilutės r.

Berniukai:
28,2 proc. Rietavas
3,6 proc. Elektrėnai

Berniukai:
20,4 proc. Pakruojo r.
4,9 proc. Širvintų r.

Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d. pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
13,0 proc. Rietavas
0 proc. Neringa

2020 m.
9 klasė:
34,0 proc. Rietavas
4,2 proc. Šilutės r.

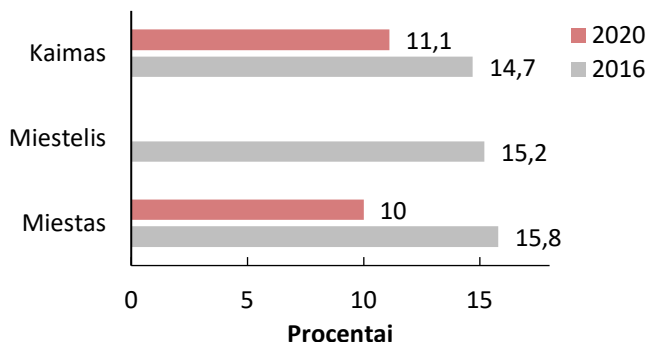
7 klasė:
25,0 proc. Druskininkai
0 proc. Neringa

7 klasė:
18,0 proc. Pakruojo r.
0,8 proc. Lazdijų r.

5 klasė:
13,0 proc. Rietavas
0 proc. Neringa

5 klasė:
11,7 proc. Biržų r.
0 proc. Kalvarija, Neringa

Alkoholio vartojimas per paskutines 30 d. pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
4,1 proc. Elektrėnai

2020 m.
Kaimas:
14,7 proc. Visagino m.
0 proc. Neringa

Miestelis:
29,7 proc. Skuodo r.
0 proc. Neringa

Miestas:
15,8 proc. Pagėgiai
10,0 proc. Pasvalio r.

Miestas:
46,2 proc. Rietavas
3,7 proc. Kalvarija

4.1.2. Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kokį nors alkoholinį gėrimą per paskutinius 12 mėn. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo alkoholį per paskutinius 12 mėn.

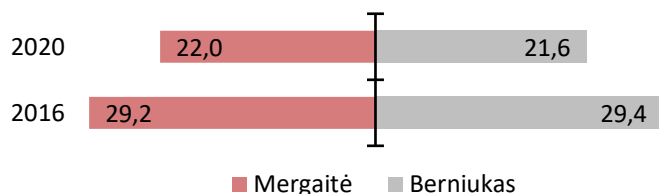
Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn.

2016 m. 29,3 proc. ↓ 2020 m. 21,9 proc.

2016
46,5 proc. Rietavas
14,2 proc. Elektrėnai

2020 m.
32,3 proc. Pakruojo r.
11,8 proc. Neringa

Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal lytį

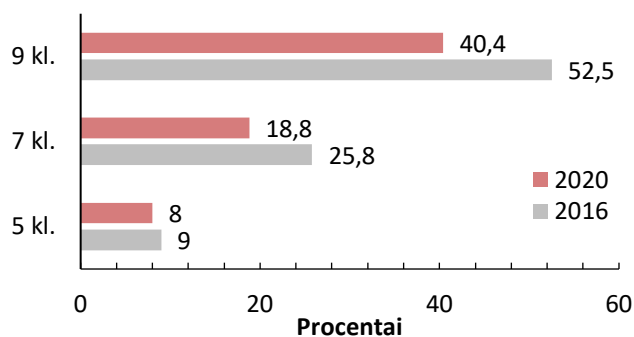
2016 m.
Mergaitės:
45,4 proc. Druskininkai
11,1 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
32,7 proc. Skuodo r.
6,3 proc. Neringa

Berņiukai:
45,9 proc. Skuodo r.
8,1 proc. Elektrėnai

Berņiukai:
34,7 proc. Pakruojo r.
12,5 proc. Elektrėnai

Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
76,6 proc. Rietavas
23,9 proc. Pasvalio r.

2020 m.
9 klasė:
60,0 proc. Skuodo r.
20,1 proc. Jurbarko r.

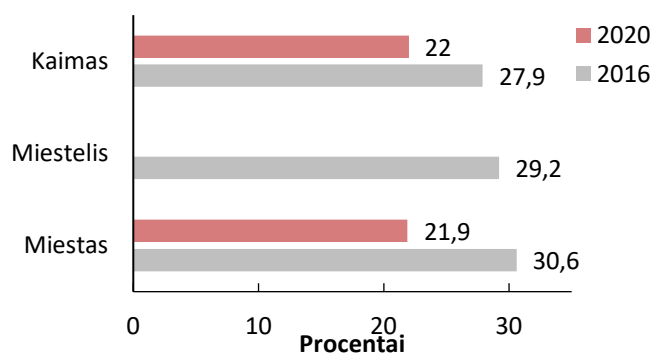
7 klasė:
43,2 proc. Skuodo r.
11,1 proc. Ignalinos r.

7 klasė:
29,9 proc. Varėnos r.
8,9 proc. Molėtų r.

5 klasė:
19,4 proc. Druskininkai
2,0 proc. Pasvalio r.

5 klasė:
14,6 proc. Šalčininkų r.
0 proc. Kalvarija

Alkoholio vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
13,5 proc. Pasvalio r.

2020 m.
Kaimas:
31,9 proc. Joniškio r.
0 proc. Neringa

Miestelis:
54,1 proc. Skuodo r.
0 proc. Neringa

Miestas:
36,6 proc. Pakruojo r.
10,6 proc. Kelmės r.

Miestas:
53,8 proc. Rietavas
13,7 proc. Elektrėnai

4.2. TABAKO GAMINIŲ IR ELEKTRONINIŲ CIGAREČIŲ VARTOJIMAS

4.2.1. Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė tabako gaminius per paskutines 30 d. Skaičiuota, kokia dalis mokinių rūkė tabako gaminius per paskutines 30 d.

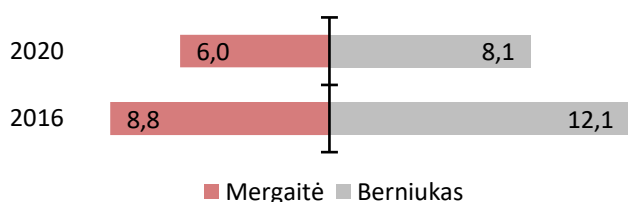
Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d.

2016 m. 10,4 proc. ↓ 2020 m. 7,0 proc.

2016 m.
16,4 proc. Varėnos r.
2,8 proc. Elektrėnai

2020 m.
18,1 proc. Pakruojo r.
2,6 proc. Birštonas

Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d. pagal lytį

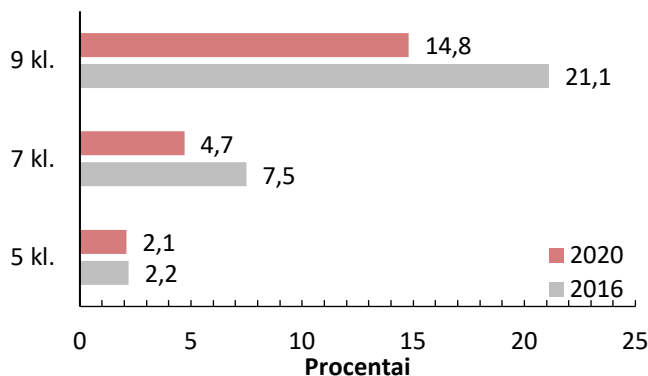
2016 m.
Mergaitės:
15,9 proc. Druskininkai
0 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
12,1 proc. Alytaus r.
0 proc. Neringa

Berniukai:
21,2 proc. Varėnos r.
3,7 proc. Elektrėnai

Berniukai:
26,2 proc. Pakruojo r.
0 proc. Birštonas

Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d. pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
33,1 proc. Kaišiadorių r.
4,8 proc. Elektrėnai

2020 m.
9 klasė:
30,9 proc. Pakruojo r.
4,5 proc. Šilutės r.

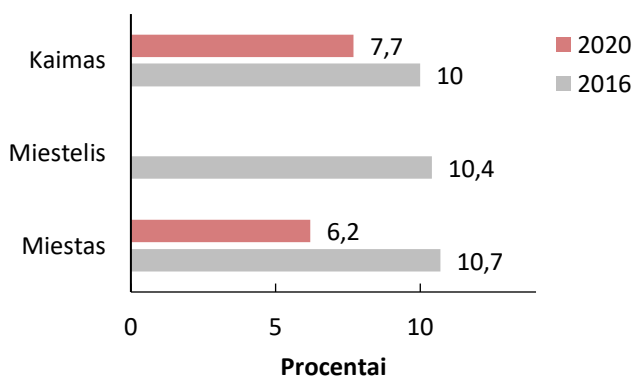
7 klasė:
22,6 proc. Rietavas
0 proc. Neringa

7 klasė:
18,4 proc. Pakruojo r.
0 proc. Neringa

5 klasė:
6,7 proc. Jonavos r.
0 proc. Elektrėnai,
Kalvarija, Kupiškio r.,
Neringa, Pasvalio r.,
Rietavas

5 klasė:
11,9 proc. Alytaus r.
0 proc. Alytaus m.,
Anykščių r., Birštonas,
Elektrėnai, Kalvarija, Kauno r.,
Lazdijų r., Neringa,
Palangos m., Rietavas

Tabako gaminių rūkymas per paskutines 30 d. pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
4,3 proc. Vilniaus r.

2020 m.
Kaimas:
18,8 proc. Visagino m.
0 proc. Neringa

Miestelis:
18,5 proc. Varėnos r.
0 proc. Elektrėnai,
Neringa

Miestas:
16,2 proc. Pakruojo r.
1,3 proc. Birštonas

Miestas:
25,0 proc. Birštonas
2,7 proc. Elektrėnai

4.2.2. Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė tabako gaminius per paskutinius 12 mėn. Skaičiuota, kokia dalis mokinių rūkė tabako gaminius per paskutinius 12 mėn.

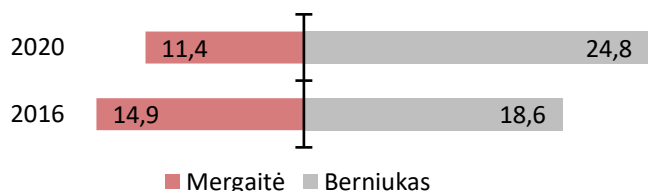
Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn.

2016 m. 16,7 proc. ↓ 2020 m. 12,7 proc.

2016 m.
28,4 proc. Skuodo r.
7,0 proc. Elektrėnai

2020 m.
22,4 proc. Pakruojo r.
7,7 proc. Kauno r.

Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn. pagal lytį

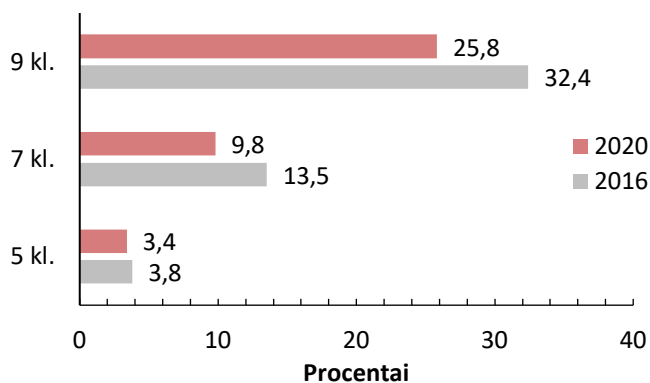
2016 m.
Mergaitės:
26,0 proc. Palangos m.
5,9 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
21,8 proc. Kupiškio r.
0 proc. Neringa

Berniukai:
31,0 proc. Rietavas
4,7 proc. Elektrėnai

Berniukai:
29,6 proc. Pakruojo r.
6,3 proc. Birštonas

Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn. pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
44,1 proc. Palangos m.
12,0 proc. Kalvarija

2020 m.
9 klasė:
46,8 proc. Rietavas
15,2 proc. Kėdainių r.

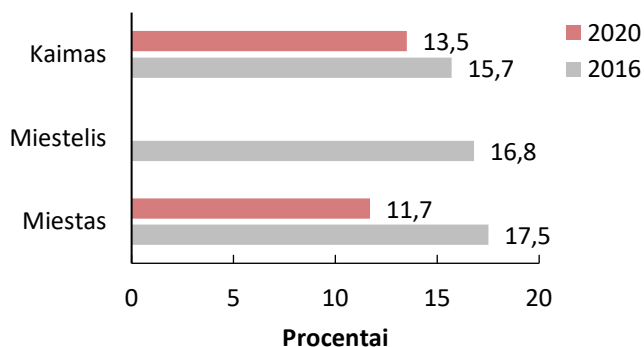
7 klasė:
43,2 proc. Skuodo r.
11,1 proc. Ignalinos r.

7 klasė:
18,8 proc. Tauragės r.
0 proc. Neringa

5 klasė:
19,4 proc. Druskininkai
0 proc. Elektrėnai, Kupiškio r., Neringa

5 klasė:
10,2 proc. Alytaus r.
0 proc. Lazdijų r., Neringa

Tabako gaminių rūkymas per paskutinius 12 mėn. pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
25,0 proc. Palangos m.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
29,8 proc. Varėnos r.
0 proc. Neringa

Miestelis:
35,1 proc. Skuodo r.
0 proc. Neringa

Miestas:
24,0 proc. Pakruojo r.
5,0 proc. Pasvalio r.

Miestas:
40,0 proc. Birštonas
0 proc. Alytaus r.

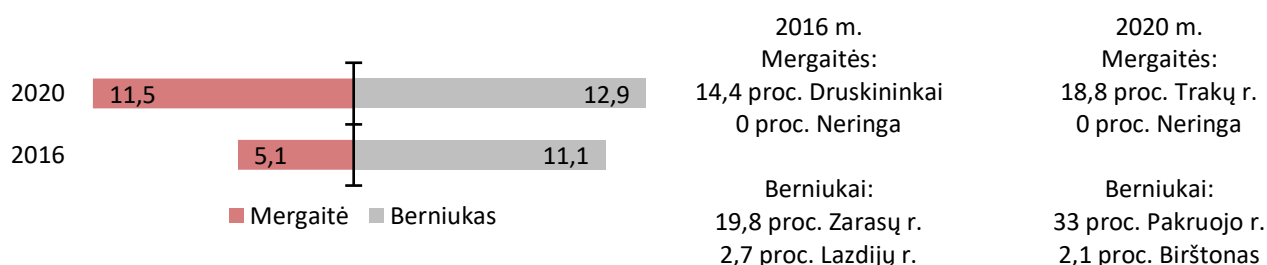
4.2.3. Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar panašius elektroninius įtaisus, skirtus rūkyti. Skaiciuota, kokia dalis mokinių rūkė elektronines cigaretes per paskutines 30 d.

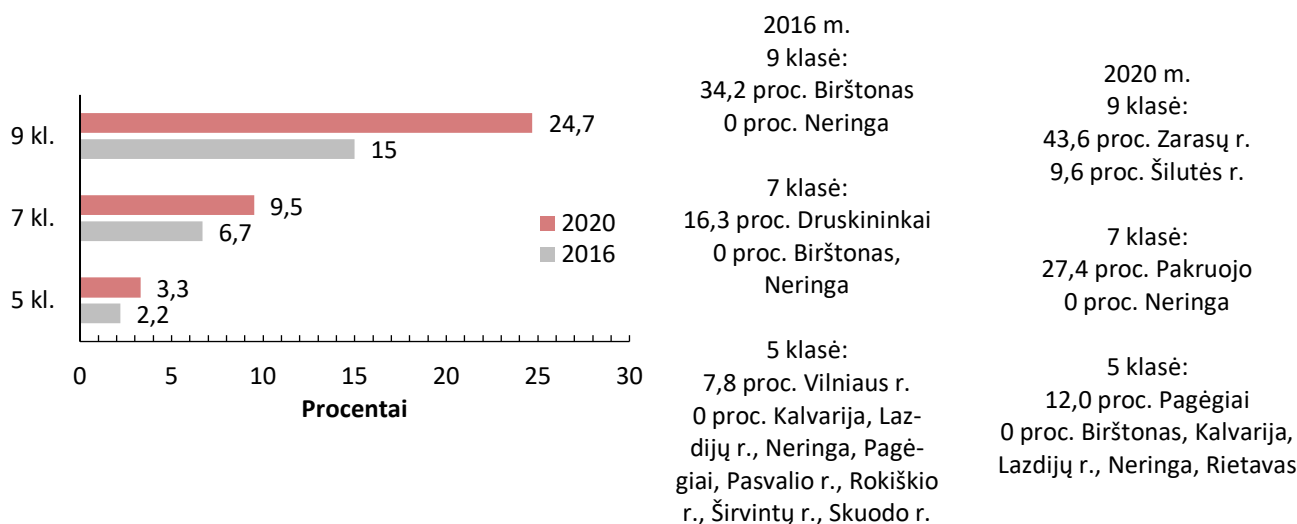
Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d.

2016 m. 8,1 proc.		2020 m. 12,2 proc.	2016 m. 16,5 proc. Druskininkai 3,1 proc. Neringa	2020 m. 24,8 proc. Pakruojo r. 2,9 proc. Neringa
----------------------	---	-----------------------	---	--

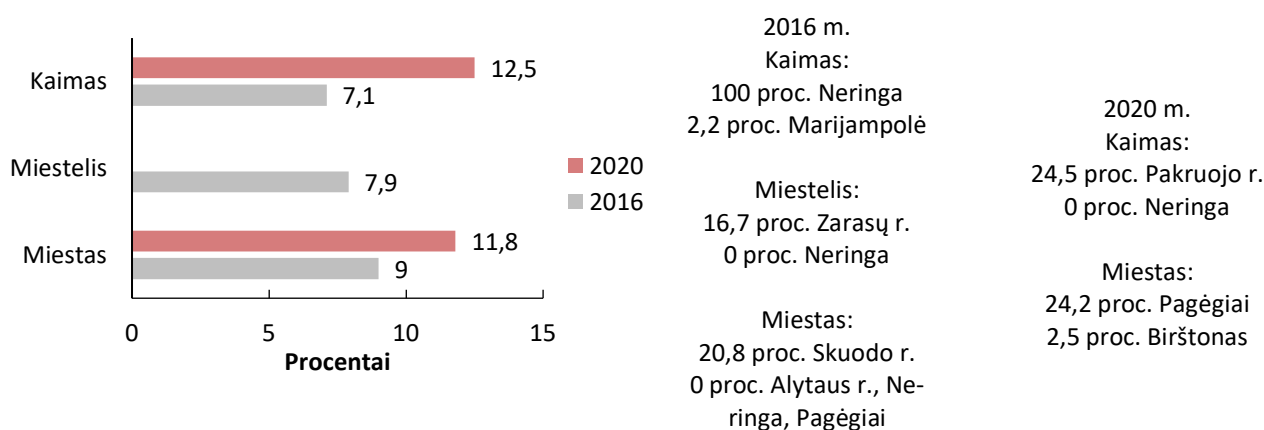
Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d. pagal lytį

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d. pagal klasę

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutines 30 d. pagal gyvenamąją vietą

4.2.4. Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn.

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar panašius elektroninius įtaisus, skirtus rūkyti. Skaiciuota, kokia dalis mokinių rūkė elektronines cigaretes per paskutinius 12 mėn.

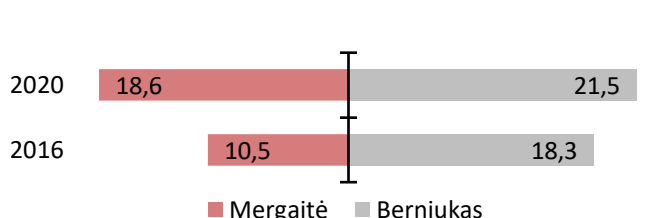
Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn.

2016 m.
28,5 proc. Skuodo r.
3,1 proc. Neringa

2020 m.
31,8 proc. Pakruojo r.
8,9 proc. Birštonas

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal lytį

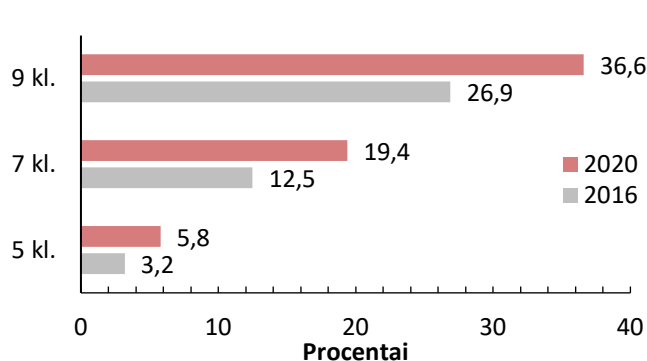
2016 m.
Mergaitės:
26,4 proc. Druskininkai
2,7 proc. Rietavas

2020 m.
Mergaitės:
27,4 proc. Trakų r.
0 proc. Neringa

Berņiuokai:
35,6 proc. Skuodo r.
6,3 proc. Elektrėnai

Berņiuokai:
36,8 proc. Pakruojo r.
8,3 proc. Birštonas

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
53,8 proc. Birštonas
9,2 proc. Pasvalio r.

2020 m.
9 klasė:
56,5 proc. Zarasų r.
17,1 proc. Birštonas

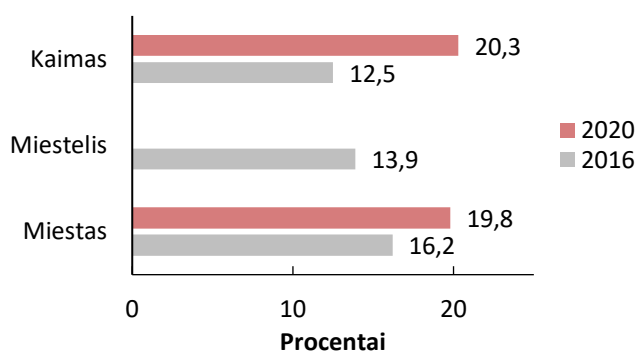
7 klasė:
27,5 proc. Skuodo r.
5,4 proc. Vilniaus r.

7 klasė:
35,2 proc. Jonavos r.
5,7 proc. Lazdijų r.

5 klasė:
9,6 proc. Jonavos r.
0 proc. Lazdijų r., Neringa,
Pasvalio r., Širvintų r.

5 klasė:
17,3 proc. Alytaus r.
0 proc. Neringa

Elektroninių cigarečių vartojimas per paskutinius 12 mėn. pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
28,2 proc. Skuodo r.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
35,1 proc. Varėnos r.
9,3 proc. Palangos m.

Miestelis:
28,0 proc. Druskininkai
0 proc. Neringa

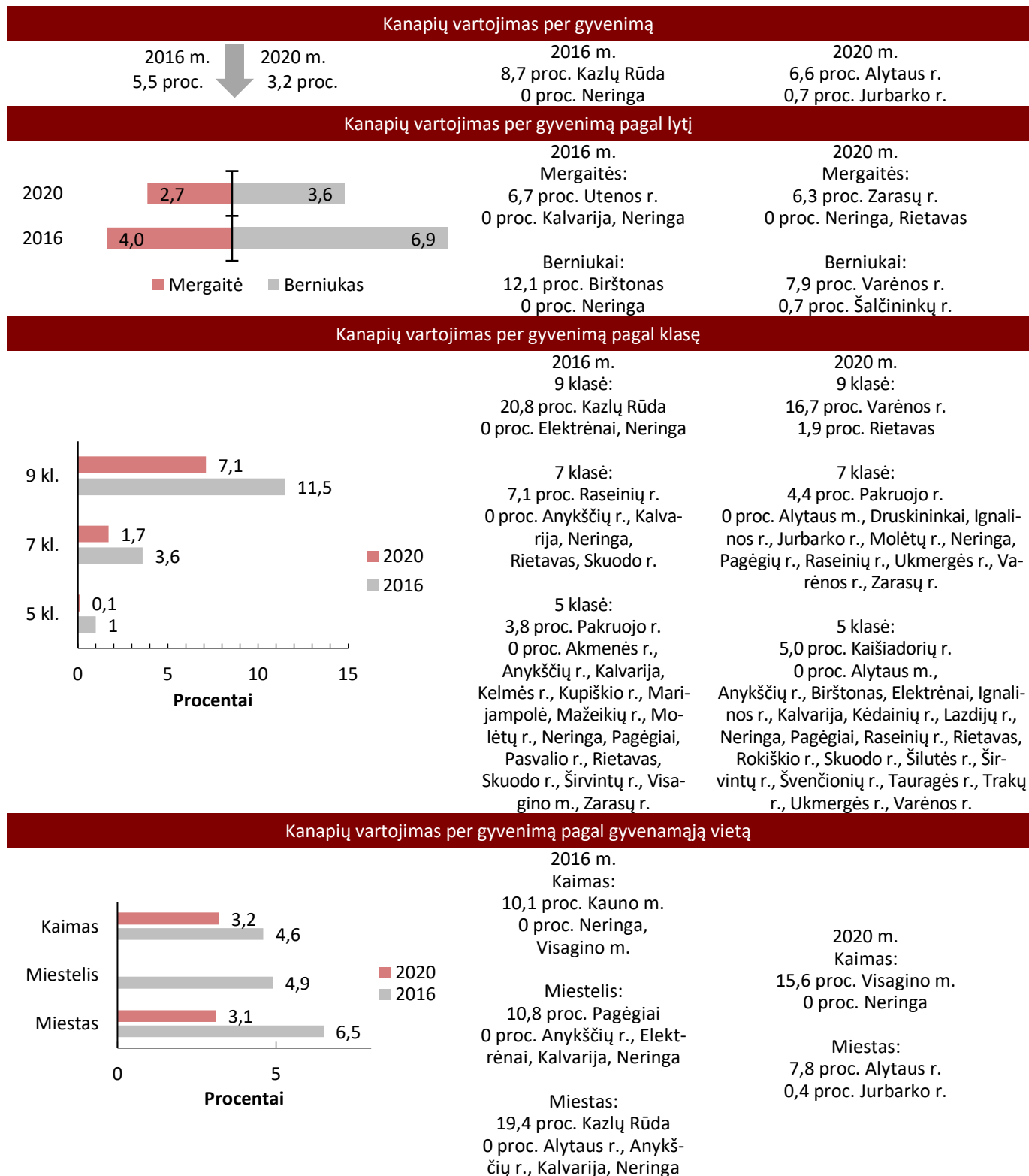
Miestas:
32,4 proc. Pakruojo r.
6,3 proc. Birštonas

Miestas:
42,9 proc. Birštonas
0 proc. Pagėgiai

4.3. NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMAS

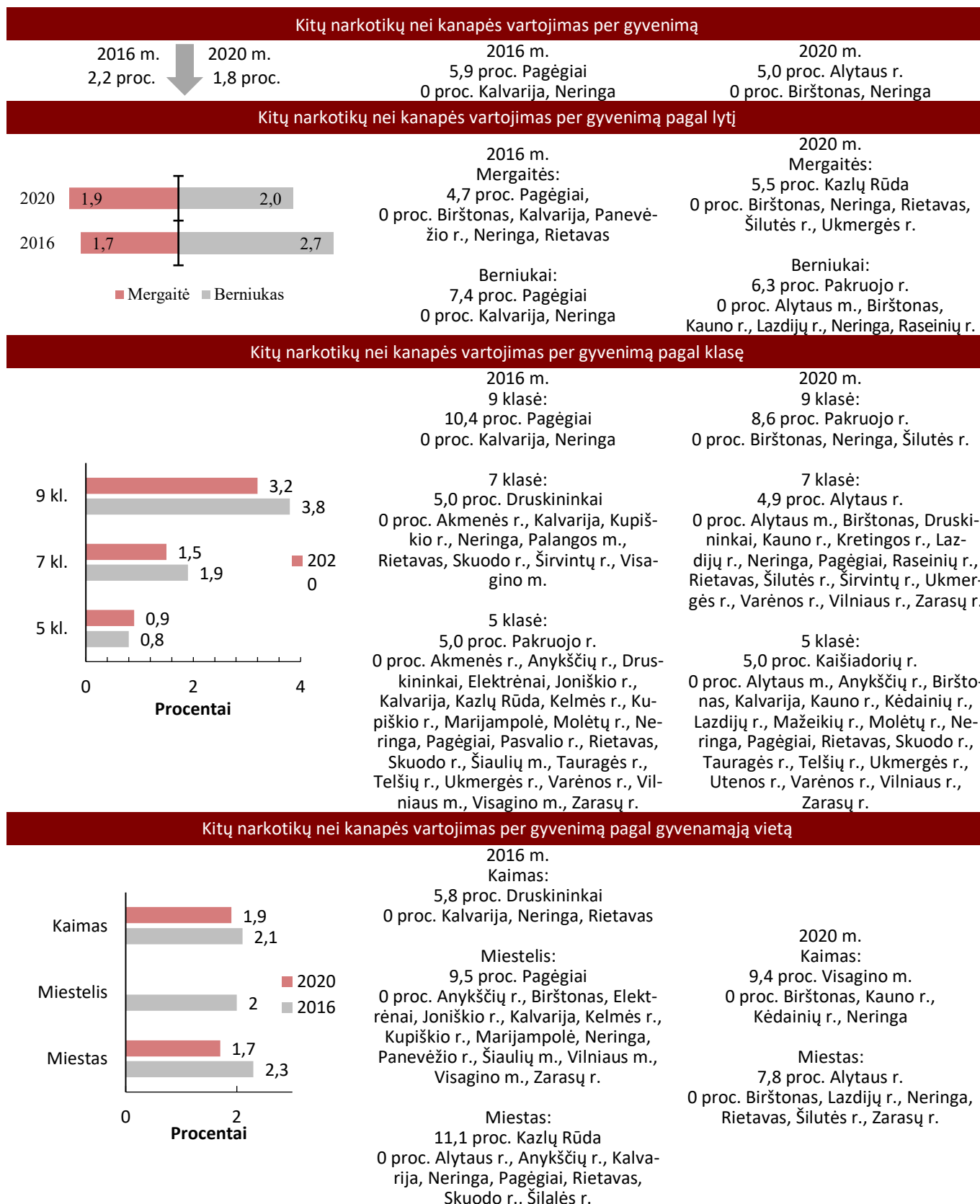
4.3.1. Kanapių vartojimas per gyvenimą

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą) per savo gyvenimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo kanapes per savo gyvenimą.

4.3.2. Kitų narkotikų nei kanapės vartojimas per gyvenimą

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar bent kartą vartojo kitus narkotikus nei kanapes per savo gyvenimą. Skaičiuota, kokia dalis mokinių vartojo kitus narkotikus nei kanapes per savo gyvenimą.

4.4. SAUGUMAS KELYJE

4.4.1. Atšvaitų nešiojimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar būdami lauke tamsiu paros metu nešioja atšvaitą (-us). Skaičiuota, kokia dalis mokinių nešioja atšvaitus tamsiu paros metu.

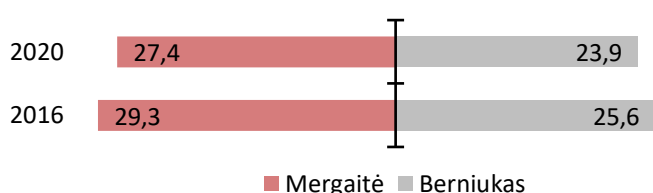
Atšvaitų nešiojimas

2016 m. 27,5 proc. ↓ 2020 m. 25,6 proc.

2016 m.
45,8 proc. Elektrėnai
17,4 proc. Marijampolė

2020 m.
34,7 proc. Alytaus r.
9,6 proc. Birštonas

Atšvaitų nešiojimas pagal lytį

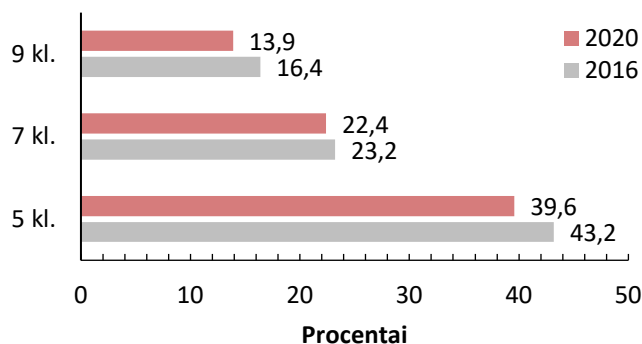
2016 m.
Mergaitės:
47,5 proc. Zarasų r.
11,1 proc. Neringa

2020 m.
Mergaitės:
42,4 proc. Kelmės r.
12,1 proc. Birštonas

Berniukai:
46,0 proc. Elektrėnai
14,4 proc. Druskininkai

Berniukai:
33,7 proc. Anykščių r.
6,1 proc. Birštonas

Atšvaitų nešiojimas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
42,3 proc. Pasvalio r.
5,9 proc. Marijampolė

2020 m.
9 klasė:
28,6 proc. Raseinių r.
5,6 proc. Birštonas

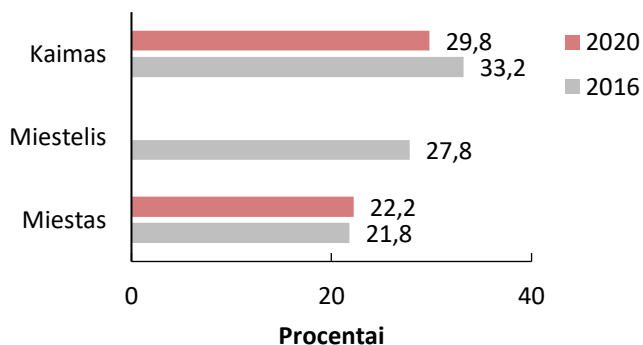
7 klasė:
43,3 proc. Elektrėnai
11,2 proc. Druskininkai

7 klasė:
34,2 proc. Raseinių r.
8,3 proc. Birštonas

5 klasė:
70,9 proc. Zarasų r.
25,0 proc. Neringa

5 klasė:
54,5 proc. Švenčionių r.
14,0 proc. Birštonas

Atšvaitų nešiojimas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
15,4 proc. Visagino m.

2020 m.
Kaimas:
43,8 proc. Kelmės r.
12,1 proc. Birštonas

Miestelis:
50,0 proc. Elektrėnai
13,0 proc. Neringa

Miestas:
32,8 proc. Alytaus r.
8,8 proc. Birštonas

Miestas:
42,6 proc. Ignalinos r.
3,4 proc. Panevėžio m.

4.4.2. Saugos diržo segėjimas

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, ar segi saugos diržą važiuodami automobiliu. Skaičiuota, kokia dalis mokinių segi saugos diržą važiuodami automobiliu.

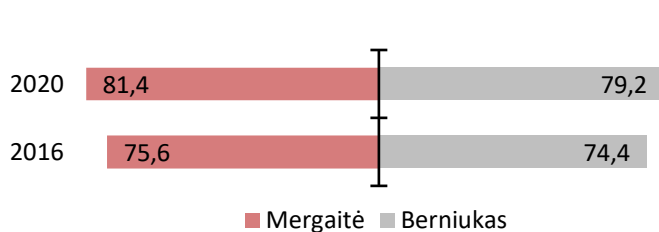
Saugos diržo segėjimas

2016 m. 74,9 proc. ↑ 2020 m. 80,3 proc.

2016 m.
86,5 proc. Palangos m.
63,1 proc. Alytaus r.

2020 m.
85,3 proc. Kauno r.
69,2 proc. Šalčininkų r.

Saugos diržo segėjimas pagal lytį

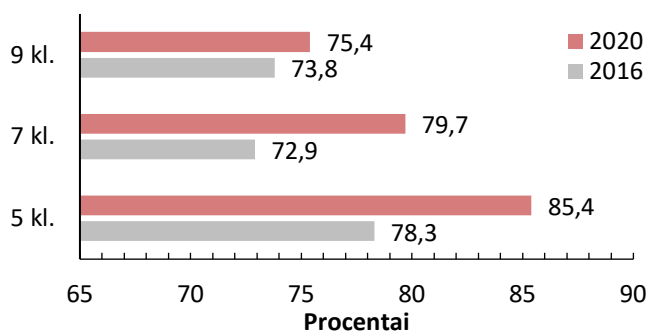
2016 m.
Mergaitės:
88,7 proc. Kretingos r.
63,1 proc. Jonavos r.

2020 m.
Mergaitės:
91,1 proc. Ignalinos r.
70,2 proc. Šalčininkų r.

Berniukai:
89,0 proc. Palangos m.
58,1 proc. Alytaus m.

Berniukai:
85,4 proc. Kauno r.
66,7 proc. Neringa

Saugos diržo segėjimas pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
89,4 proc. Palangos m.
61,0 proc. Jurbarko r.

2020 m.
9 klasė:
86,2 proc. Šilutės r.
60,6 proc. Šalčininkų r.

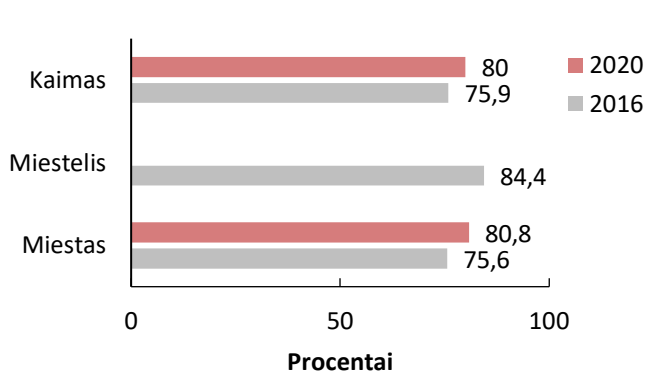
7 klasė:
88,9 proc. Anykščių r.
56,1 proc. Pasvalio r.

7 klasė:
86,3 proc. Molėtų r.
70,7 proc. Zarasų r.

5 klasė:
89,7 proc. Klaipėdos r.
62,2 proc. Alytaus r.

5 klasė:
93,4 proc. Palangos m.
74,5 proc. Trakų r.

Saugos diržo segėjimas pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
86,3 proc. Klaipėdos r.
61,6 proc. Jonavos r.

2020 m.
Kaimas:
89,6 proc. Palangos m.
68,0 proc. Jonavos r.

Miestelis:
92,3 proc. Palangos m.
63,0 proc. Visagino m.

Miestas:
85,9 proc. Kelmės r.
67,2 proc. Alytaus r.

Miestas:
89,5 proc. Širvintų r.
48,3 proc. Panevėžio m.

4.5. Fizinės baismės

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai juos per pastaruosius du mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. Skačiuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad tėvai juos mušė ar kitaip fiziškai baudė.

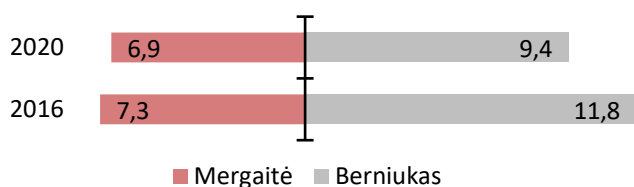
Fizinės baismės

2016 m. 9,6 proc. ↓ 2020 m. 8,2 proc.

2016 m.
16,8 proc. Vilniaus r.
2,9 proc. Neringa

2020 m.
18,7 proc. Ignalinos r.
3,4 proc. Šilutės r.

Fizinės baismės pagal lytį

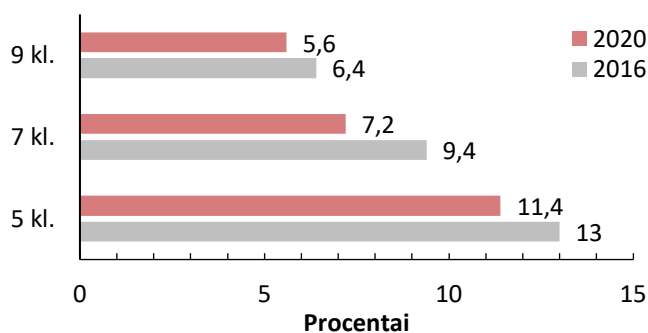
2016 m.
Mergaitės:
11,7 proc. Visagino r.
2,3 proc. Anykščių r.

2020 m.
Mergaitės:
19,0 proc. Ignalinos r.
1,1 proc. Lazdijų r.

Berniukai:
22,8 proc. Vilniaus r.
3,8 proc. Rietavas

Berniukai:
18,2 proc. Ignalinos r.
4,6 proc. Kėdainių r.

Fizinės baismės pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
10,5 proc. Kėdainių r.
0,6 proc. Varėna

2020 m.
9 klasė:
16,3 proc. Ignalinos r.
0 proc. Birštonas, Neringa

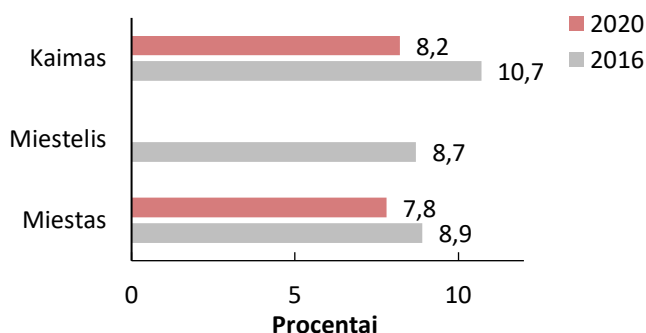
7 klasė:
14,7 proc. Vilniaus r.
3,9 proc. Anykščių r.

7 klasė:
16,4 proc. Ignalinos r.
4,1 proc. Alytaus m.

5 klasė:
27,5 proc. Vilniaus r.
5,2 proc. Rietavas

5 klasė:
21,4 proc. Švenčionių r.
4,9 proc. Šilutės r.

Fizinės baismės pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
26,9 proc. Visagino m.
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
31,3 proc. Visagino m.
1,8 proc. Šilutės r.

Miestelis:
16,7 proc. Vilniaus m.
0 proc. Neringa

Miestas:
19,7 proc. Ignalinos r.
3,6 proc. Joniškio r.

Miestas:
22,2 proc. Alytaus r.
0 proc. Rietavas

4.6. PATYČIOS

4.6.1. Mokiniai, kurie patyrė patyčias

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai iš jų tyčiojosi kiti mokiniai mokykloje per pastaruosius du mėnesius. Skaiciuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad patyrė patyčias mokykloje.

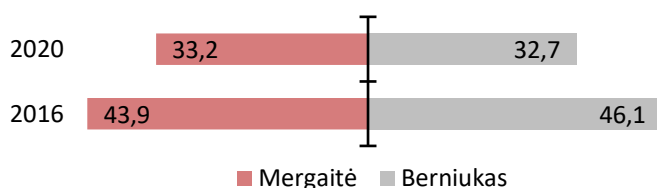
Mokiniai, kurie patyrė patyčias

2016 m. 45,0 proc. ↓ 2020 m. 33,0 proc.

2016 m.
56,1 proc. Vilniaus r.
34,8 proc. Panevėžio m.

2020 m.
42,5 proc. Alytaus r.
20,5 proc. Alytaus m.

Mokiniai, kurie patyrė patyčias, pagal lytį

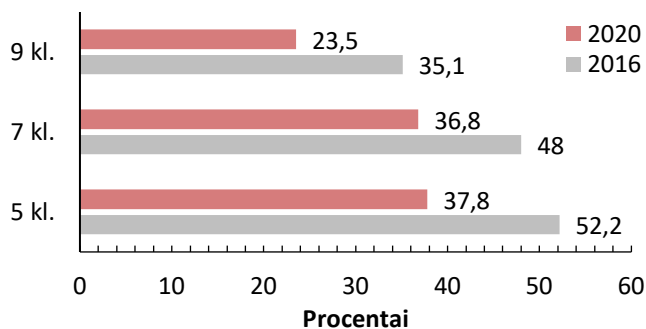
2016 m.
Mergaitės:
56,8 proc. Lazdijų r.
32,1 proc. Elektrėnai

2020 m.
Mergaitės:
45,6 proc. Varėnos r.
18,6 proc. Kalvarija

Berniukai:
60,7 proc. Vilniaus r.
35,6 proc. Panevėžio m.

Berniukai:
43,5 proc. Panevėžio r.
21,9 proc. Alytaus m.

Mokiniai, kurie patyrė patyčias, pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
52,5 proc. Birštonas
21,5 proc. Elektrėnai

2020 m.
9 klasė:
41,6 proc. Alytaus r.
9,6 proc. Druskininkai

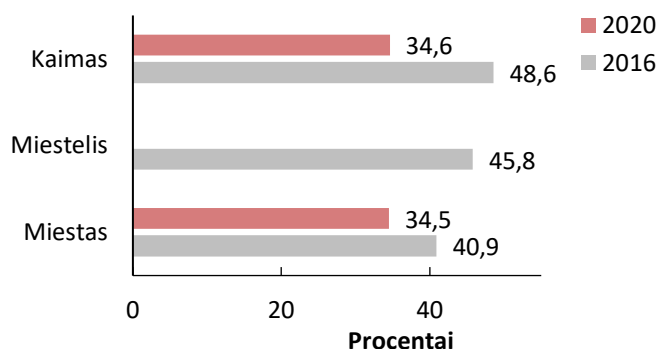
7 klasė:
68,6 proc. Rietavas
37,2 proc. Alytaus m.

7 klasė:
50,3 proc. Šilalės r.
20,8 proc. Alytaus m.

5 klasė:
69,2 proc. Širvintų r.
39,2 proc. Panevėžio m.

5 klasė:
54,2 proc. Varėnos r.
22,9 proc. Kalvarija

Mokiniai, kurie patyrė patyčias, pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
100 proc. Neringa
37,5 proc. Alytaus m.

2020 m.
Kaimas:
50,0 proc. Neringa
20,3 proc. Kalvarija

Miestelis:
46,4 proc. Vilniaus r.
28,8 proc. Skuodo r.

Miestas:
50,0 proc. Pagėgiai
20,1 proc. Alytaus m.

Miestas:
62,2 proc. Širvintų r.
20,7 proc. Panevėžio m.

4.6.2. Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių

Mokyklinio amžiaus vaikų klausta, kaip dažnai jie patys tyčiojosi iš kitų mokinių mokykloje per pastaruosius du mėnesius. Skaiciuota, kokia dalis mokinių nurodė, kad tyčiojosi iš kitų mokinių mokykloje.

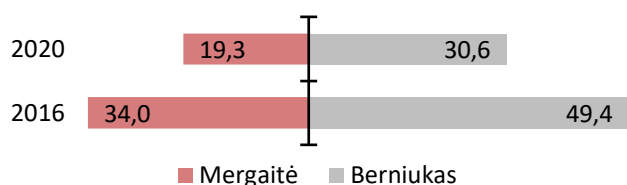
Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių

2016 m. 41,6 proc. ↓ 2020 m. 24,9 proc.

2016 m.
57,8 proc. Rietavas
30,3 proc. Panevėžio m.

2020 m.
38,3 proc. Pakruojo r.
15,3 proc. Šilutės r.

Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių, pagal lytį

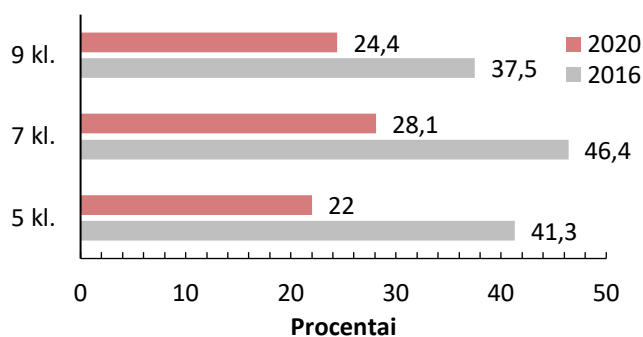
2016 m.
Mergaitės:
49,4 proc. Kazlų Rūda
23,8 proc. Panevėžio m.

2020 m.
Mergaitės:
34,1 proc. Pakruojo r.
7,8 proc. Kalvarija

Berniukai:
70,4 proc. Rietavas
25,0 proc. Neringa

Berniukai:
44,7 proc. Birštonas
15,7 proc. Kalvarija

Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių, pagal klasę

2016 m.
9 klasė:
60,0 proc. Birštonas
16,9 proc. Elektrėnai

2020 m.
9 klasė:
46,0 proc. Alytaus r.
0 proc. Neringa

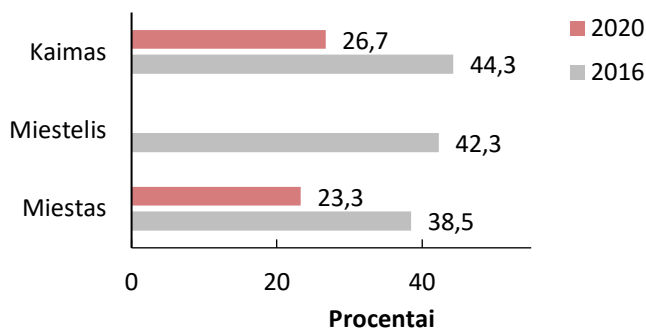
7 klasė:
63,2 proc. Kazlų Rūda
23,1 proc. Neringa

7 klasė:
45,3 proc. Pakruojo r.
11,6 proc. Kalvarija

5 klasė:
70,7 proc. Rietavas
23,4 proc. Šilutės r.

5 klasė:
34,8 proc. Šalčininkų r.
8,6 proc. Kalvarija

Mokiniai, kurie tyčiojosi iš kitų mokinių, pagal gyvenamąją vietą

2016 m.
Kaimas:
57,1 proc. Kazlų Rūda
0 proc. Neringa

2020 m.
Kaimas:
38,4 proc. Alytaus r.
10,9 proc. Kalvarija

Miestelis:
71,4 proc. Rietavas
25,0 proc. Elektrėnai

Miestas:
44,4 proc. Pagėgiai
14,3 proc. Kėdainių r.

Miestas:
64,3 proc. Rietavas
29,8 proc. Panevėžio r.

4.7. RIZIKINGO ELGESIO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Vertinant alkoholio vartojimo įpročius pastebėta, kad 2020 m. kas devintas Lietuvos mokyklinio amžiaus vaikas per paskutines 30 d. vartojo alkoholinius gėrimus, o kas penktas nurodė vartojęs alkoholį per paskutinius 12 mėn. Vertinant alkoholio vartojimo pokytį per ketverius metus pastebėta, kad mokiniai rečiau vartojo alkoholį per paskutines 30 d. ir paskutinius 12 mėn. Alkoholio vartoję dažniau nurodė vyresnių klasių mokiniai. Alkoholio vartojimo rodikliai, priklausomai nuo demografinių veiksnių, tarp savivaldybių skyrėsi net kelis kartus.

Gyvensenos tyrimo duomenys atskleidė, kad tabako gaminių rūkymas kito mažėjimo linkme. 2020 m. bent kartą per 12 mėn. tabako gaminius rūkė kas 8 mokinių, o 2016 m. – kas 6. Kita vertus, reikia pažymėti, kad išaugo elektroninių cigarečių rūkymas tarp mokinių, – bent kartą per paskutinius 12 mėn. 2016 m. nurodžiusių, kad rūkė elektronines cigaretes, buvo 14,3 proc., 2020 m. – 20,1 proc. apklausos dalyvių. Jeigu 2016 m. elektronines cigaretes dažniau rūkė mieste gyvenantys mokiniai, tai 2020 m. šio skirtumo, priklausomo nuo gyvenamosios vietos, neliko.

Be to, per ketverius metus sumažėjo mokinių, kurie per savo gyvenimą bandė psichotropinių medžiagų – kanapių ar kitų narkotikų. Ši problema – narkotinių medžiagų vartojimas – dažnesnė tarp vyresnių klasių mokinių, vertinant pagal lytį – tarp berniukų.

Vertinti mokyklinio amžiaus vaikų saugumo kelyje įpročiai. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokinių, kurie visada nešioja atšvaitus tamsiu paros metu, dalis per ketverius metus sumažėjo nuo 27,5 proc. iki 25,6 proc. Atšvaitus dažniau nešiojo mergaitės, žemesnių klasių mokiniai ir kaime gyvenantys asmenys. O saugos diržą segėjusių mokinių dalis per stebimą laikotarpį padidėjo 5 proc. 2020 m. saugos diržą važiuodami segėjo 4 iš 5 mokinių. Jaunesnio amžiaus mokiniai dažniau nurodė, kad segi diržą važiuodami automobiliu.

2020 m. gyvensenos stebėsenos tyrime 1 iš 12 mokinių nurodė, kad jį per paskutinius du mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, 2016 m. tėvų smurtą patyrė 1 iš 10 mokinių. Nors bendrai Lietuvoje per ketverius metus situacija pagerėjo, tačiau kai kuriose savivaldybėse ji nepakito arba net pablogėjo.

Vertinant patyčių mastą mokyklose paaiškėjo, kad per ketverius metus situacija Lietuvos mokyklose ženkliai pagerėjo. 2020 m. trečdalis mokinių nurodė, kad per paskutinius du mėnesius patyrė patyčias mokyklose, o 2016 m. patyčias patyrė beveik pusė mokinių. Analizuojant duomenis pagal gyvenamąją vietą galima pastebėti, kad 2020 m. nebėra ryškaus skirtumo tarp patyčias patyrusių mokinių, gyvenančių kaime ir mieste. Antrajame gyvensenos tyrime ketvirtadalis mokinių nurodė, kad tyčiojosi iš kitų mokinių. Berniukai labiau nei mergaitės buvo linkę pripažinti, kad tyčiojosi iš kitų mokinių.

5. Apibendrinimas

Mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimų metu sudarytos didelės apimties duomenų bazės. Anketas tiek 2016 m., tiek 2020 m. užpildė daugiau kaip 35 tūkst. Lietuvos 5-ų, 7-ų ir 9-ų (pirmųjų gimnazijos) klasių mokinių. Abiejuose tyrimuose naudotos su nežymiais pakeitimais anketos, taikyta ta pati tyrimo metodika. Tai leido visos šalies ir savivaldybių lygmeniu įvertinti mokinių gyvenimo pokyčius, įvykusius per ketverius metus.

Apibendrinant galima teigti, kad daugiau vaikų užsiėmė aktyvia fizine veikla ne pamokų metu, rūpinosi burnos higiena, nurodė rečiau rūkė tabako gaminius, vartoję alkoholinius gėrimus, psichotropines medžiagas (kanapes, kitus narkotikus), lyginant 2016 ir 2020 m. tyrimų rezultatus. Taip pat stebėtos gerėjančios tendencijos: mažiau tėvų skyrė fizines bausmes vaikams, mokiniai nurodė, kad rečiau patyrė patyčias ir patys tyčiojosi iš kitų mokinių mokyklose.

Kita vertus, per ketverius metus įvyko ir neigiamų pokyčių: mažesnė dalis mokinių jautėsi laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, savo sveikatą vertino kaip gerą ar labai gerą, pusryčius, daržoves ir vaisius valgė kiekvieną dieną. Taip pat daugiau mokinių nurodė, kad praleidžia 4 ir daugiau valandų prie ekranų, rūko elektronines cigaretes ar naudoja kitus elektroninius prietaisus, skirtus rūkyti.

2016 ir 2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos tyrimų, jų pokyčių rezultatai įvairių sektorių (sveikatos, švietimo, aplinkos ir kt.) tiek nacionalinio, tiek vietos lygmens institucijoms, įstaigoms ir organizacijoms gali padėti laiku priimti atitinkamus sprendimus. Atsižvelgiant į kiekvienos savivaldybės problemines sritis galima numatyti ir vykdyti tikslines programas, veiklas, kurios padėtų išvengti ar sumažinti galimų sveikatos elgsenos, rizikingo elgesio, fizinių, psichikos sveikatos problemų bei jų pasekmių ateityje.

6. Literatūra

1. Determinants of health. World Health Organization, 2017. Prieiga per internetą: <<https://www.who.int/news-room/q-a-detail/determinants-of-health>>.
2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1B7239FBDAB7>>.
3. Metodinės rekomendacijos „Gyvensenos tyrimų organizavimas ir vykdymas savivaldybėse“. Higienos institutas, 2016.
4. 2016 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimo klausimynas. Prieiga per internetą: <https://www.hi.lt/uploads/pdf/veikla/gyvensena/Gyvensenos%20VAIKU%20KLAUSIMYNAS_2016-04-20.pdf>.
5. 2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos stebėsenos tyrimo klausimynas. Prieiga per internetą: <https://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/GYVENSENA/vaiku_gyvensenos_klausimynas_2020.pdf>.
6. Liuima V, Valintėlienė R, Jociūtė A. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimas. 2016 m. rodiklių suvestinė-ataskaita. Higienos institutas, 2016. Prieiga per internetą: <<https://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/GYVENSENA/2016%20m.%20Mokyklinio%20amziaus%20vaiku%20gyvensenos%20suvestine-ataskaita.pdf>>.
7. Makauskaitė G. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimas. 2020 m. rodiklių suvestinė-ataskaita. Higienos institutas, 2020. Prieiga per internetą: <https://www.hi.lt/uploads/pdf/tyrimai/2020/2020_vaiku_gyvensenos_rodikliu_suvestine-ataskaita.pdf>.